

УДК 316.6:659.9]:004.7

Євген Черепенко

**РОСІЙСЬКА
ДЕЗІНФОРМАЦІЙНА
КОМПАНІЯ (ІПСО) З
ДИСКРЕДИТАЦІЇ СИЛ
ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ВЛАДИ
В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА
МЕСЕНДЖЕРАХ У КОНТЕКСТІ
ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ**

Дослідження присвячено аналізу діяльності та впливу Російської дезінформаційної компанії (ІПСО) на інформаційний простір та суспільну думку в Україні в умовах збільшення ворожої активності в цифровому полі та еволюції воєнних дій в контексті повномасштабної війни. Напрямок роботи дає чітке розуміння актуальності даної проблеми та високого рівня ефективності застосування гібридних методів ведення війни. Дана стаття концентрує увагу на конкретних проявах деструктивної діяльності Російської Федерації через платформи соціальних мереж, зокрема TikTok та Telegram. Через недостатнє розкриття даного аспекту проблеми у його вузькому сенсі в наукових роботах сучасників, постає необхідність критичного переосмислення викликів, що собою являє російське ІПСО. Проаналізовано методи, які використовує Кремль для маніпулювання українським суспільством, формування його думок та переконань. За приклад взято ряд публікацій зі соцмережі TikTok, що були частково опубліковані громадянами України внаслідок методичної діяльності російських спецслужб та мають провокативний характер. На їх прикладі, висвітлено різноманітні стратегії дезінформації, включаючи методіку маніпуляції почуттями, для створення штучного враження безвихіддя, зриву мобілізаційної

кампанії, негативного ставлення до сил оборони та владних структур України загалом. Для демонстрації еволюції методів ведення гібридної війни, було використано месенджер Телеграм. На прикладі телеграмм-каналу «Цифровая Армия России» було продемонстровано принципово нові інструменти для здійснення інформаційно-психологічного впливу противником, в якому суб'єктами маніпуляції постають звичайні громадяни Російської Федерації, які під чітким супроводом кураторів даного каналу здійснюють акти інформаційної агресії. Продемонстровано приклад прояву деструктивної діяльності ворога, який, користуючись відсутністю чіткої позиції суспільства та високопосадовців України щодо необхідності блокування месенджеру Телеграм через приховані небезпеки платформи, маніпулює громадською думкою, використовуючи поняття «загроза свободі слова». Аналіз гібридної агресії в контексті повномасштабної війни розкриває ключову роль дезінформації у стратегії Росії.

Ключові слова: гібридна війна, дезінформація, ІПСО, ботоферма, мобілізація, ТЦК.

Постановка проблеми. У контексті повномасштабної війни присутність ворога в інформаційному просторі України збільшується, разом із нею змінюються і способи ведення підривної діяльності противника.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Тема дезінформації та пропаганди доволі детально та якісно описана сучасними дослідниками, чії роботи всебічно розкривають суть проблеми. Проте, більшість із них фокусуються на глобальних проявах інформаційної агресії, у той час як велика частка ворожої активності в соціальних мережах та месенджерах залишається поза увагою. Через таку актуальність проблеми та потребу протидіяти їй в Україні

проводяться наукові конференції, що присвячені темі гібридної війни та інформаційної безпеки. В якості джерел було використано роботи В.В. Наместнік «Соціальні мережі як середовище проведення інформаційно-психологічних операцій противника», В. І. Іваніва «Аналіз чинників, які впливають на інформаційну безпеку збройних сил України», що були опубліковані у збірці Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи», роботу І. Ю. Юзової «Аналіз організації та ведення інформаційно-психологічних операцій при веденні гібридної війни», що була опублікована в Збірнику наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. Для ширшого розуміння проблеми, було використано наукову роботу американського дослідника Аарона Брантлі «Battling the Bear: Ukraine's approach to national cyber and information security». Для демонстрації чіткого прояву ворожої діяльності в інформаційному полі України, використано матеріали публікацій з соцмережі TikTok і месенджеру Telegram.

Метою статті є визначення проявів, ступеню ефективності й небезпеки ворожої інформаційної діяльності в українському цифровому просторі, на прикладі соцмережі TikTok та месенджеру Telegram.

Виклад матеріалу дослідження. Темою нашого дослідження є «Російська дезінформаційна компанія (ІІсО) з дискредитації Сил оборони України та влади в соціальних мережах та месенджерах в контексті повномасштабної війни». Дане явище є яскравим прикладом одного з найефективніших інструментів ведення гібридної війни. Гібридну війну варто розглядати як воєнні дії, що здійснюються шляхом поєднання дипломатичних, інформаційних, воєнних, економічних та інших заходів з метою досягнення стратегічних політичних цілей.

Особливістю такого поєднання є те, що кожен із військових і невійськових способів ведення гібридного конфлікту використовується як зброя [3]. Інформаційно-психологічна спецоперація (ІІсО) – це відносно нове поняття, що виникло в результаті розвитку новітніх цифрових технологій. Тому географічні та хронологічні рамки даного феномену можуть бути визначені тільки приблизно. І хоча сучасні методи інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) суттєво відрізняються від тих, що широко застосовувалися в минулому, загальні принципи залишаються незмінними [4].

Наразі питання забезпечення суверенітету, безпеки та територіальної цілісності, боротьба за досягнення геополітичних та стратегічних цілей вирішуються здебільшого в інформаційному полі, а саме – в цифровому. Соціальні мережі та месенджери через високу ступінь залученості аудиторії та вражаючу швидкість розповсюдження інформації, стають сприятливим середовищем задля здійснення інформаційних маніпуляцій, розповсюдження фейків та формування викривленого сприйняття у людей. Дана тенденція простежується як у вітчизняному інформаційному просторі, так і в іноземному.

У контексті російсько-української війни, інформаційні спецоперації Росії в українському цифровому просторі націлені на поширення страху, почуття зневіри та панічних настроїв серед місцевого населення. Ворог веде систематичну роботу в інформаційному полі, з метою підризу довіри до влади та Сил оборони України. Росіяни систематично намагаються посіяти зерно розбрату та розділити українське суспільство, оперуючи мовним питанням, релігійними та політичними уподобаннями населення.

Водночас, у зарубіжному інформаційному просторі діяльність Росії спрямована на зниження рівня підтримки України – як

самим, вносить у суспільство деструктив. Гарним прикладом цього явища послугують відео з соцмережі Tiktok [6, 7]. Обидва відео було опубліковано на початку січня 2024 року з різницею у декілька днів. Варто зауважити, що сотні ідентичних відео з однаковим текстовим та звуковим супроводженням було опубліковано в той самий період часу іншими користувачами, які, в першу чергу, мали на меті отримати багато переглядів. Квінтесенція обох відеороликів – в Україні немає майбутнього; всі, хто зробив вибір залишитися в країні – приречені. Для того, щоб цей механізм спрацював, ворогу знадобилося лише сформулювати наратив, опублікувати декілька таких відео і скористатися послугами своїх «ботоферм», щоб накрутити актив на публікаціях і просунути їх. У результаті, на мільйонну аудиторію користувачів було поширено відеоматеріал, метою якого є викликати емоцію безвихіддя. Однією з центральних тем російських телеграм-каналів стала мобілізація в Україні. Кампанія, очевидно, орієнтована як на цивільну аудиторію, так і на середовище військових. Ворог прагне генерувати недовіру українців до влади та знизити мотивацію долучення до армії. На загал – створити реальні проблеми для поповнення ЗСУ і, таким чином, знизити обороноздатність країни.

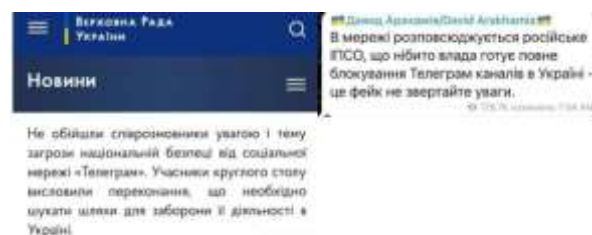
Росія не полишає спроб зірвати мобілізацію в Україні, оскільки інформаційна кампанія орієнтована, водночас, як на цивільну аудиторію, так і на військових. Мета – ускладнити поповнення Збройних сил України, створити конфлікт між військовими та цивільними, погіршити моральний стан всередині армії, тим самим знизивши обороноздатність країни.

Ввівши в пошукову строку запит на кшталт «тцк», або «мобілізація», можна стати свідком сотень, а то й тисяч відео, що дискредитують роботу військкомату. Варто зауважити, що ворог вдало скористався ситуацією, підхопивши декілька випадків

порушення закону представниками ТЦК і в подальшому запустив кампанію з дискредитації не лише працівників військкомату, а й мобілізації загалом [8]. Дане відео є результатом комплексного впливу російської пропаганди на свідомість українців. Ворог послідовно працює над тим, щоб породити дисонанс серед українського суспільства, наголошуючи на утисках прав людини в Україні, яка «начебто» виборює право на свободу та є осередком демократії.

В іншому відео [9] автор закликає людей до спротиву проти ТЦК, аргументуючи це тим, що вони відправляють людей на війну, в той час, як самі обіймають тилкові посади. Цього разу ворог оперує почуттям несправедливості, адже, за переконанням автора відео, представники територіального центру комплектації виконують роль так званих «катів», а повістка – це квиток в один кінець. З початком повномасштабного російського вторгнення, для більшості людей традиційні засоби масової інформації втратили свою актуальність, їх замінили телеграм-канали. Основним принципом даної соціальної мережі є конфіденційність користувачів, що досягається завдяки новітнім протоколам шифрування та гарантує високий рівень приватності. Тож не дивно, що месенджер Telegram є лідером розповсюдження фейкової інформації, що обумовлюється анонімністю публікацій. Telegram-канали стали першоджерелом псевдоінсайтів та зливів інформації. Зараз функціонують цілі сітки анонімних каналів, що часто намагаються мімікрувати під проукраїнські й приховано поширюють меседжі, співзвучні з наративами російської пропаганди [1, с. 164]. У чатах чи на сторінках спільнот за допомогою різноманітних технік маніпулювання українців спонукають до поширення інформації про переміщення та розташування особового складу й техніки Збройних Сил України тощо [2]. Разом із

Суперечні заяви урядовців щодо блокування месенджера Телеграм

цим, існують канали, на кшталт «Цифровая Армия России», задача яких полягає в тому, щоб вести підривну діяльність в українському цифровому просторі за допомогою підписників каналу (росіян), використовуючи їх за принципом ботів. До прикладу, відео, що було опубліковано 28 березня 2024 року (10), містить у собі наступне: «щоб уникнути моГілізації і не загинути на передовій, українці ховаються на горищах». Під даним постом прикріплено список каналів, на які потрібно розповсюджувати даний меседж, а також детальні рекомендації щодо уникнення блокування за спам.

Окрім просування ворожих наративів дана організація займається блокуванням українських медіа ресурсів за допомогою тієї ж живої сили. Публікація від 29 березня 2024 р. [11] є яскравим прикладом прояву цифрової агресії. Задача, викладена в даній публікації, має на меті блокування українського ютуб-каналу Zaxid.Net і супроводжується детальними інструкціями для досягнення максимальної ефективності. Таким чином, Росія отримує «живого бота», якого не зможуть заблокувати алгоритми месенджерів та соцмереж, мінімізуючи при цьому витрати на даний рід діяльності. Це виводить гру на принципово новий рівень, адже тепер кожен росіянин може долучитися до такого телеграмм-каналу, отримати завдання й здійснювати інформаційно-психологічний вплив на мешканців України.

Ґрунтуючись на небезпеці, що являє собою Telegram, ряд українських політиків та високопосадовців виступили з пропозицією щодо заборони месенджера в Україні. Проте, через відсутність альтернативного аналогу, думки поділилися на «за» і «проти», що в поєднанні з відсутністю чіткої позиції українського уряду та суперечливими заявами урядовців (мал. 2), дало змогу російській пропаганді вкотре підняти тему «загрози свободі слова».

Джерело 1: сайт Верховної ради України; джерело 2: офіційний телеграм-канал голови фракції Слуга Народу, Давида Арахамії

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, варто зазначити, що Росія веде доволі ефективну інформаційно-психологічну боротьбу в цифровому полі України. Проблема інформаційного впливу з боку Росії буде лише посилюватися, адже жодних передумов для припинення активності ворога в даній сфері немає на даний момент. Україна повинна зосередити увагу на боротьбі за свідомість мас, адже даний аспект є вирішальним у контексті повномасштабної війни проти Російської Федерації.

Список літератури:

1. Іванів В. Аналіз чинників, які впливають на інформаційну безпеку збройних сил України. Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи. 2023. С. 164–165. URL: http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18944/1/2_5300948988634084300.pdf#page=99. (дата звернення: 19.04.2024)
2. Наместнік В. Соціальні мережі як середовище проведення інформаційно-психологічних операцій противника. Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи. 2023. С. 105–107.

- URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18944/1/2_5300948988634084300.pdf#page=99. (дата звернення: 19.04.2024)
3. Юзова І. Аналіз організації та ведення інформаційно-психологічних операцій при веденні гібридної війни. Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил, 2020. С. 40–44. URL: <https://journalhnups.com.ua/index.php/zhups/article/view/268/206>. (дата звернення: 19.04.2024)
  4. Brantly A. Battling the Bear: Ukraine's approach to national cyber and information security. In A. Wenger (Ed.), *Cyber Security Politics–Socio–Technological Transformations and Political Fragmentation*. New York, NY: Routledge, 2022. P. 157–171.
  5. ГУР: На антиукраїнську інформаційну кампанію «Майдан 3» росія витратила \$1,5 млрд. URL: <https://babel.ua/news/101129-gur-rosiya-vitratila-250-tisyach-na-antiukrajinsku-informaciynu-kampaniyu-maydan-3>(дата звернення: 19.04.2024)
  6. Tiktok. Подростки, которые сделали выбор остаться в Украине. 06.01.2024 р. URL:https://www.tiktok.com/@lilpink044/video/7320949634539474182?_r=1&_t=815bFpkVJOX(дата звернення: 19.04.2024)
  7. Tiktok. Я перестал верить в будущее Украины. 03.01.2024 р. URL:<https://www.tiktok.com/@ilyhaa.a/photo/7319631775729339654> (дата звернення: 19.04.2024)
  9. Tiktok. Представники ТЦК вручають повістки. 06.12.2023 р. URL: <https://www.tiktok.com/@dariaabramowa/video/7309587942379457797> (дата звернення: 19.04.2024)
  10. Tiktok. Обращение к ТЦК 05.12.2023. URL:https://www.tiktok.com/@vladimir_fabano7/video/7309067147592977696(дата звернення: 19.04.2024)
  11. Telegram. Чтобы избежать мобилизации и не погибнуть на передовой, украинцы начали прятаться на чердаках. 28.03.2024 р. URL: <https://t.me/digitalarmyrus/9689> (дата звернення: 19.04.2024)
  12. Telegram. Задача по блокировке. 29.03.2024. URL: <https://t.me/digitalarmyrus/9702> (дата звернення: 19.04.2024)

Cherepenko Ye. A. – student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of Odesa I. I. Mechnikov National University (Ukraine).

RUSSIAN DISINFORMATION COMPANY (IPSO) ENGAGED IN DISCREDITING UKRAINES DEFENSE FORCES AND GOVERNMENT ON SOCIAL MEDIA AND MESSENGERS IN THE CONTEXT OF FULL-SCALE WARFARE

The research is dedicated to analyzing the activities and impact of the Russian Information Psychological Operations (IPO) on the information space and public opinion in Ukraine amidst increased hostile activity in the digital field and the evolution of warfare in the context of full-scale war. The direction of the work provides a clear understanding of the relevance of this problem and the high level of effectiveness of hybrid warfare methods application. This article focuses on specific manifestations of the destructive activities of the Russian Federation through social media platforms, particularly TikTok and Telegram. Due to insufficient disclosure of this aspect of the problem in its narrow sense in the works of contemporary scholars, there is a need for a critical reassessment of the challenges posed by the Russian IPO. The methods used by the Kremlin to manipulate Ukrainian society, shaping its thoughts and beliefs, have been analyzed. As an example, a series of publications from the TikTok social

network, partially published by Ukrainian citizens as a result of the methodical activities of Russian special services and having a provocative nature, were taken. Through their example, various disinformation strategies, including emotional manipulation techniques, were highlighted to create an artificial sense of hopelessness, disrupt mobilization campaigns, foster negative attitudes towards the defense forces and governmental structures of Ukraine in general. To demonstrate the evolution of hybrid warfare methods, Telegram messenger was utilized. Using the example of the Telegram channel Digital Army of Russia; fundamentally new tools for conducting informational–psychological influence by the adversary were demonstrated, in which ordinary citizens of the Russian Federation act as subjects of manipulations under the clear guidance of the curators of this channel, carrying out acts of informational aggression. An example of the manifestation of the enemies destructive activity, which, taking advantage of the lack of a clear position of society and high–ranking officials of Ukraine regarding the necessity of blocking the Telegram messenger due to hidden dangers of the platform, manipulates public opinion using the concept of threat to freedom of speech; was demonstrated. Analysis of hybrid aggression in the context of full–scale war reveals the key role of disinformation in Russias strategy.

Key words: *hybrid warfare, disinformation, IPO, bot–farm, mobilization, TCC.*

*Рекомендовано до друку –
доцентом, к. пед. наук Сніговською О. В.*

Стаття надійшла в редакцію 19.05.2024 р.